

Pobl Vreizh

4^L

Meurzh 1981 - niv. 131

Kerzhadeg dre ruioù kêr Vrest d'an 21 a vis C'hwevrer, ewid lâred nann ! d'an distruj a vez gwraet d'ar plassoù-labour e Brest hag e Breizh (sell. p. 4).

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

8^d listennad

Herri Gourmelen, Sant-Maloù	20,00
Y. Olivier, Pleiber-Krist	20,00
P.H. Prunet, Tregon	20,00
G. Le Tetour, An Oriant	60,00
M. Gouez, Kastellin	20,00
Y. Provost, Remengol	20,00
M. Sicault, Avrillé (49)	10,00
J.L. Kerdoncuff, Brest	10,00
J. Pellen, Brest	10,00
R. Gillard, Roazon	20,00
A. Talarmin, Brest	10,00
L. Orhand, Zinzag	20,00
Y-Ch. Veillard, Roazon	10,00
J. Martini, Sant-Maloù	10,00
Y.E. Plourin, Brest	20,00
M. Le Franc, Korle	20,00
C. Le Couls, Tregastell	60,00
R. Le Du, Sant-Brieg	20,00
Y. Donguy, Sant-Brieg	20,00
J.J. Quemener, Brest	20,00

470,00

Diwar al listennadoù all 3070,00

War-un-dro 4540,00

« Tamm-ha-tamm e vez gwraet e vragoù da Yann »... Tamm-ha-tamm e sav iwe ar bernig moneiz a ya da harpañ POBL VREIZH. Trugarez er wech-mañ c'hoazh da harperion hor c'helaouennig vrezhoneg : chom a ra en he sav, en desped d'an awel, d'an arneñv, d'ar glaw bras, d'ar grisilh skornet ha da erc'h ar gouañv kaled...

Pa vo lâred mad, n'ema ket en o bleud er mare-mañ ar strolladoù « bihan » evel an UDB : re greñv eo ar safar o tont eus Paris, hag ar ragacherezh bouzarus ha diehan a vez klewet er radio hag en tele. N'eus hanw nemed eus Paris hag eus Bro-C'hall : Bro-C'hall, ha n'eo ket ar Frañs, rag pessor gwir o deus **Chirac**, **Mitterrand**, **Debré**, ha **Marchais** da gomz en hanw ar Vretoned, hag int Gallaoed penn-kil-ha-troad ? Mouget eo mouezh ar Vretoned ; dont a ra ar pennoù brasse d'ober a beb eil o zamm tro Vreizh ; glabousserezh 'vez gante e-leizh, mes, e gwirionez, ne gomzont ket, ne c'hellont ket komz en hanw ar Vretoned, komz a raont ouzh ar Vretoned — n'eo ket tre memes mod — ewid o zouellañ ha klask pakañ o mouezhioù. Aes awalc'h 'vo dezo pakañ meur a heni, peogwir ne c'hell ket ar Vretoned evel pobl — ha n'eo ket evel heniennoù — roiñ o ger da intent. Kempennet 'zo bet gant ar C'hallaoued ul lesenn yud o viroud ouzh ar pobloù gwirion a zo oc'h ober ar Frañs a gaoud ur c'hannad ewid displegañ dirag an oll pere eo kudennoù gwirion ar

pobloù-se : pobloù diverket, pobloù bet lamet digante o gwirioù **politikel**, hag, alesse, ekonomikel ha kulturel. Hualet eo pobloù ar Frañs, warboues unan, heni ar C'hallaoued, a zo aet o hanw hag o yezh d'ober ar Frañs...

Diviset en deus Burew Politikel an UDB — gwelit ar pennad-stur — pediñ ar Vretoned da chom heb votiñ, pe da votiñ gwenn, en dro gentañ eus ar votadeg da zilenn ur presidant newez ar Republik. Lod martese a rebecho d'an UDB en em lakaad er-maes eus ar jeu ; n'eo ket se eo : hi eo a zo bet taolet er-maes. Friket eo ar strolladoù evel an UDB gant ar mekanik bras a vez gwraet anezhañ « ar politikerezh gall ». Ya, ken gall ha biskoazh. A-benn ar fin ez eo un emzalc'h **emren** hag **emrener** heni an UDB er wech-mañ : gwell-a-se. War **Ouest-France** an 23/2/81, ez eus ur rentañ-kont eus an dro-vale newez gwraet gant **Chirac** en hor bro : e Pondi en zeus distaget ar c'homzoù istorel-mañ : « Ce serait pure folie que de réveiller les autonomismes anachroniques » — Vous avez dit « anachroniques » ? — Lavaret ho peus « kam-mamzerieg » ? Feiz, ma 'z eus ur Stad gwall gammamzerieg, ar Stad C'hall an heni eo. En tu all d'ar Pirineoù ez eo bew buhezeg an emrenerezh : 300 000 a dud o vanifestiñ p'eo bet gouezet e oa bet merzhiet ar paourkaezh **José Arregui** e toullbac'h Caranbachel, ha roet taol ar marw dezañ gant ar bolissed stummet gant **Franco** ha chomet stag ouzh an doareoù kozh... Euskaris ar C'hreisteiz n'eo ket kammamzerieg tamm ebed an emrenerezh ewite... Gwir eo ez eus un diforc'h bras etre ar Vretoned hag Euskaris : ni amañ zo bet roet deomp lousaouenn ar c'houk ul lousaouenn diboan, hag e pad ar c'houk, pell, pell... Du-hont ez eo aet **Franco** da Euskaris gant ar vazh, ar fusuilh hag ar bombezennoù. Trawalc'h eveljust, ha kant gwech re, ewid o lakaad da chom stag douzh an emrenerezh a oa bet roet dezo gant ar Republik.

Abertzale (brogarour) e vez kement Euskarad kerkent ha ma teu war an douar. Ewid Breizh ez eo un afer all. Ema gwad ar vrogarourion euskarad etre Euskadi ha Madrid. Daoust ma oar paotred an ETA int-i iwe skuilh gwad tud digablus. Mes merzhiañ unan anezo zo trawalc'h ewid lakaad ur boblad tud d'en em sevel. Amañ e Breizh ez eus bet gwraet, diouzhtu goude ar bresel diwezañ, ur meskaj euzhus etre un dornad emrenerion vrezhad aet a-du gant an Nazied hag an emrenerion all na oant kablus e mod ebed. Hennezh eo moarvad, ewid **Chirac**, an « autonomisme anachronique ». Neuse ez eo **Chirac** « anachronique » e hunan, ma ne fell ket dezañ gweled n'eus netra modernoc'h, netra demokratelloc'h eged an emrenerezh : ar gwir ewid ur bobl d'en em ren he hunan, daoust hag-eñv n'eo ket garanet don ar gwir-se e kalon peb heni ? Pe e plijo da **Chirac** pe ne ray ket, bez' ez omp ni amañ e Breizh, re an UDB atav da vihannañ, emrenerion eus an amzer-vremañ, ha troet muioc'h c'hoazh warzu an da-zont. Ouzhpenn kement-se, ez omp eus an tu kleiz, ha setu ase moarvad hor si brassañ ewitañ. Mes re an tu kleiz gall a oar int-i, beb an amzer, rebech deomp hon emrenerezh, war zigarez ez eus bet ur re bennag, tregont vloaz so, na oant ket emrenerion a ouenn vad. N'eo ket abalamour eo bet diheñchet an emrenerezh gant lod, ez eo hemañ ur mennos fall. Poent eo, a-benn ar fin, lakaad ar pikoù war an i-ou, hag ar barrennoù war an t-ou. An emrenerezh, mad ewid Euskadi, Andalussia, Katalunia, Galissia..., a vefe un dra fall ewid Breizh ? Diamzeriet, kammamzerieg ha memes lu eo ar Stad C'hall war ar poent-se ha setu toud.

Dalc'homp penn eta. Stourmomp ewid hor frankisoù politikel, ar re end eeun na fell ket da **Chirac** e vefent roet d'ar « rannvroioù ». Mes, paotr Jakes, Breizh n'eo ket ur « rannvro », ur bobl ne lavaran ket, galwet da vezañ ur vroad. Dalc'homp penn eta. Ha ra vo POBL VREIZH ewidoc'h, lennerion ha komanterion ger, un eneb ampoueson beb mis, ewid herzel douzh rogoni ar C'hallaoued.

POBL VREIZH

KOMANANTOÙ

P O B L	boutin : 40 L	V
	skoz : 60 L	R
	pe ouzhpenn	E
	KRP ROAZON	I
	2746-79	Z
	C.C.P. RENNES	H

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest
Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvanou C.P.P.A. 50 091
1500 skwerenn

E-KREIS RENKENNADOÙ KERMARIO E KARNAG

50 Artisan eus Breizh o tiskouez o labourioù
bemdez eus 10^e mitin da 10^e nos

Podoù - Gwiaderezh - Ler - Goulaouennoù - Mein-beneres
Houarn govelet - Liwadurioù - Seiz - Akwarellennoù
Brawigoù - Gwer neudennet - Kisellerezh - Krec'hin

DIWARBENN UR GREISENN GULTUREL ISLAMIK E ROAZON

(Darn lakaet e brezhoneg, eus ar c'hom-zoù bet distaget e Kusul Ti-Kêr Roazon gant ar gusulierien UDB, d'an 9 a vis C'hwevrer, diwarbenn an afer).

« Arabad deomp ankouad eus pelec'h e teu ar pezh a zo hiziw o prederiañ ahanomp.

Breizh, pobl broletaer, pobl nac'het...

Delc'her a raomp-ni soñj eo bet aet ar Vretoned, hanter-kant vloaz araog Musulmis, da werzhañ nerzh o diwvrec'h ha da vevañ evel divroidi e Paris hag er c'horna-doù ijinerezh. Delc'her a raomp-ni soñj e c'helle c'hoazh « Kasetenn pennoù bras ar betarabes », en Aisne, moullañ, e 1968 : « Pedet eo an Aotrounez perc'henn de roiñ da c'hoùd d'ar sindikad pessor labourerien a fellfe dezo kaoud : « Portugalis, Aljèrianed, Yougoslaved, BRETONED... »

Gweled a raomp trawalc'h e vez alies Bretoned ha Musulmis o kiañ war ar chanterioù, hag e c'houlennomp digant hor mignoned eus kumuniezh Musulmis Roazon d'hon digareziñ ewid ar bec'h bras savet diwarbenn o c'hoant diasezet reizh da gaoud o c'hreisenn islamik er gêr-mañ.

Adlavared a raomp o deus Roazonis eus ar gumuniezh islamik, dre 'ma paeont o zailhoù hag o zaosoù evel ar re all, ar gwir da gaoud ul lec'h d'en em vodañ ha da ziduiñ, ha kenkoulz all da ziskovezh da Roazonis all pere eo o finwidigezh kultu-rel ».

(Monik Rannou ha Yann-Bêr Duval eo an daou gusulier UDB aet e-barzh e mis Meurzh 1977).

UL LAÑS NEWEZ E POLOGN ?

« Bremañ e kav da Bolonis emaint er gêr ! ». Setu ar pezh a lâre newez zo, **Anna Piotrowska**, rakstudieres e CNET Lannuon, en ur pennad-kaos embannet gant ar gelaouenn sizhunieg « Le Trégor » (17-1-81).

Seizh mis eo bet chomet e Breizh, p'eo distroet d'he bro c'henidig da dremen gouelioù Nedeleg, e **Varsovi**.

Chomet oa sebedellet o weled penaos e oa bet eilpennet a-grenn an traoù du-hont kenkoulz war an dachenn ekonomikel 'vel war an dachenn bolitikel.

E mis Eost diwezañ e oa bet klewet cholori kostez **Gdansk** ha savet reus gant al labourerien abalamour ma oa re stard ar vuhez gante. Nebeud amzer goude o doa an dud, un tamm peb lec'h er vro a-bezh, diskroget diouzh o labour. Neuse ez eus bet en em gavet ul lañs newez e-mesk ar bobl ewid kaoud muioc'h a frankis. Araog ne vese komzet nemed eus urzhioù ha

gourc'hemennoù, bremañ ez eus tu da vreutaad. Treuseurmet eo an darempredoù etre al labourerien hag ar Galloud.

E Nedeleg c'hoazh koulskoude, he doa gwelet **Anna Piotrowska** ar rigadennoù tud o c'hortos dirag ar stalioù. Diaes spontus eo, 'herwez, da goñversanted kaoud boued da lakaad war ar marc'had. En ur blegenn fall ema al labour-douar, hag ekonomiezh ar vro dre vras. Diouder zo a weturioù, a frigoioù hag a lojamañchoù. Red eo gortos eizh pe deg vloaz a-benn kaoud ul lojeis deread.

Ahendall, souezhet eo bet **Anna Piotrowska** gant ar c'helaouennoù pe ar journalioù, ar radio hag an tele. Gwelet vez bremañ newentioù, disputchoù, abadennoù gant tud na vese ket roet ar gomz dezo araog.

Kavoud a rae dezi a oa o huñvreal p'he devoa gwelet kement a dud o tougen, a-wel d'an oll, badjoù ar sindikad dieub « Solidarité ». Ul lamm bras war-raog 'n deus gwraet ar sindikad e-barzh ar c'hêrioù hag al labouradegoù bras, dreist-oll e-touesk ar re yaouank. N'eus ket kement a vaouesed oc'h ober wardro ar politike-rezh. Lâred a ra **Anna Piotrowska** : « Ar pezh zo kaos eus se eo an diouder a skolioù-mamm hag a grechoù a harz ur bern aneze a labourad ».

Epad ma oa **Anna Piotrowska** e Pologn e mis Du, eo bet benniget ar savadur gwraet en enor d'al labourerien bet lazhet gant an archerien e 1970. Beteghenn na oa ket droed da gaoseal deus an darvoud-se. Un dra verzet e oa. N'eus ket da vezañ souezhet eveljust, rag n'eo ket prop-prop a-berzh ur gouarnamant « sossialist » lakaad tennañ war al labourerien ! « Solidarité » a oa e penn al lidoù, da heul tud ar gouarnamant hag an dud a llis, ha diskouezet eo bet se war an tele, pezh vese bet imposubl bloaz 'zo.

Bremañ da vihanñ, er vro a-bezh e vez darempredoù newez etre ar galloud hag ar bobl. Ema bremañ ar vengleuzerien o stourm ewid nompas labourad d'ar sadorn.

Un dra vad eo gweled al labourerien krog, tamm-ha-tamm, da ren o aferioù o hunan. Gant ma vo bolontez vad a beb tu, gant na vefe ket re hir o fri gant « tu all », gant ma talc'ho an traoù da vont war-raog, e teuo ar Pologn da vezañ ur skwer ewid pobloù ar bed oll.

Daniel Giraudon

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2746-79

AN ARME PE AL LABOUR

Digoret zo bet un enklask d'an oll war barresioù Ploneis ha Pluguen adaleg an 20 a vis Genveur. Goulennet e oa bet an enklask-se gant an arme, ewid ur greisenn newez savet war an hent bras a ya eus Kemper da Waien, hag a vo tu enni da ewezhiad douzh an tennoù fusennoù o tont deus Biscarosse, ba bro al Landes.

Prometet e oa bet da gusulierien ha da vaered an diw barres-se ne vefe ket bet direnkamant ebed, med hiziw, ur wech savet an traou, e fell d'an arme ober he lesenn : ren uhelder an tier, ampech sevel batissoù gant houarn pe dir, lochoù yêr, garajoù... Ne vo ket a aotre iwe ewid skingaserien ; gwashoc'h c'hoazh, tapet eo ban enklask tachenn Kergaben e lec'h m'ema bodet artisaned Ploneis.

Bec'h zo 'veljust ; kusulierien Ploneis a lavar krenn ne vo ket possubl adkemer ur sort enklask, pe ma vez gwraet, ne vo dazont ebed mui d'al labour ewid tud ar vro.

Loeis Kleac'h

UN TI E-KREIS UN HENT

C'hoant ho peus da sevel un ti tost d'ur chapel pe war ribl ul loc'h, kerzhit buan da weled « Monsieur Dérogation », an Aotrou Bénard, maer Pont 'n Abad, leshanwet iwe « noeud pap. » gant ar Vigoudenned, ken cheuc'h ha distenget e vez ataw e-toues tud ar bobl.

Estonet awalc'h eo bet chomet koñsailh Kombrid dirag taol diwezañ an Aotrou Bénard : un aotre sevel-ti, sinet gantañ, a ra un plass-ti war dreus hent kozh Kombrid - Pont 'n Abad ! Hag un tamm deus al lodenn zo war barres Kombrid.

Setu ur skwer muioc'h deus ar pezh a c'hell ober bourc'hision ar c'hêrioù e-gis « noeud pap. » Nijal a raont uhelloc'h eged al lesennoù heb kontroll ebed. Eveljust e c'houlenn koñsailh Kombrid lakaad an hent en e blass, med respontet 'vo dezañ ?

Loeis Kleac'h

bremañ

kasetenn ar stourmoù e Breizh

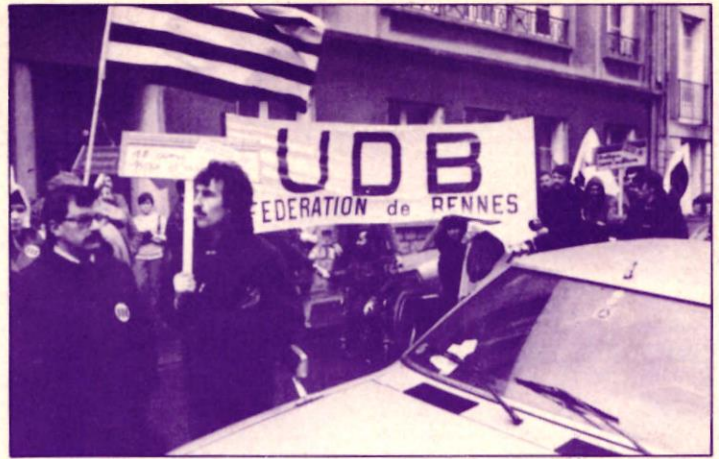
Pennadoù e brezhoneg simpl ha pinwidig war-un-dro. Keleier a beb sort diarbenn buhez ha stourmoù pobl Vreizh

KOMANANTIT !

Komanant boutin : 25 lur

Komanant skoazell : ar pezh a c'hellloc'h reiñ !

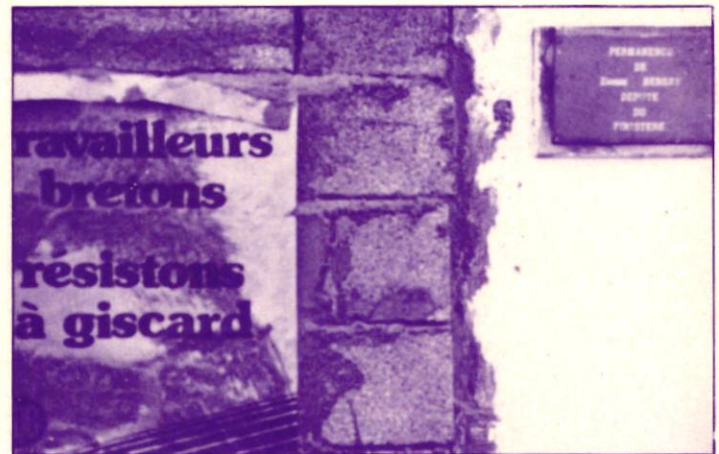
da « bremañ » - 8, straed Hoche
35000 ROAZON

D'ar sadorn 21 a vis C'hwevrer, kerzhadeg dre ruioù kêr Vrest : deuet e oa UDBisted eus pewar c'horn ar vro ; emañ ar Vretoned o c'houlenn e vefe roet labour dezo en o bro ; mes ar c'hontrol eo en em gav : stalioù hag usinioù o serriñ, plassoù-labour lamet, an dilabour o telc'her da vont war-raog.

Dirag ar stal « Compagnie de Signaux d'Entreprises Electriques » en deus unan eus CGT ar stal displeget ar pezh a zo o vont da c'hoarvezoud eno : meur a blass-labour a vo kollet ; n'eo ket nec'het ar c'hapitalism gant labourerien Vreizh. Dirag an ANPE en deus Ronan Leprohon savet e vouezh en hanw an UDB ewid roiñ da c'houd ne fell ket d'ar Vretoned bezañ kaset war-raog gant taolioù bazh, evel chatal.

Achuiñ a reas ar gerzhadeg, hag a oa bet komañset war blassenn ilis Lambe, dirag permanañ Berest, depute jiskardian Brest (bd Jean Moulin). Eno e reas Herri Gourmelen, e karg eus aferioù diavaes ar strollad, ur brezegenn ma voe roet koad da v/Berest e-leizh, peogwir emañ o harpañ Giscard, hag ez eo hemañ an heni kablussañ, ha n'eo ket ar « grisenn » eo. Un nebeud massonerien eus an UDB a stankas neuse toull dor Berest : un hent dall eo ar jiskardiezh.

AR BED Keltiek

2, str. ar Roue Gralon
KEMPER

Embannadurioù ha levrioù breizheg
Pladennoù hag artisanelezh kelteg

Gweltas ar Fur
Tél. 95.42.82

TRAOU NEWEZ KOST' AR MENEZ

Digarez awalc'h a vez da hirvoudiñ kost' ar Menez, amañ gis-mañ, gant an dud arru bihan ba kreis ar vro hag ar brezhoneg o vont war-dreñv dousta-dig! Ma ranker klemm ha 'n em chalañ alies gwech 'ta, beb ar mare evelkent e teu un newenti vad da sederraad ahanomp. Hag er wech-mañ e teu joaiusted ha plijadur da heul, zo kaer-roc'h...

Ur « gasetenn » newez a zo ganet, ur gasetenn dre gasetenn diwar skwer heni **ar Vro Plin**, kaset en-dro gant **R. Richard**. Homañ he deus diskouezet an hent, ha digoret aneñ ha abaoe tri bloaz so, o vont hebiou d'ur skoilh a harze ar vrezhonegerien : ar yezh skrivet (koulz hag ar yezh lennegel). Un toulladig kasetennoù zo bet lañset er c'his-se : unan deus tu Treger, un all etre Gourin, ar Gemene hag ar Faoued (**Kasetenn an tri c'hanton**), ha re all c'hoazh...

Kasetenn ar Menez eo hanwet hon heni, newez deut e-maes e mis Genveur 1981 hag ambissionet da zont en-dro beb mis. Goleiñ a ra daou ganton, da gomañs, re **ar C'hastell-Newez** hag an Uhelgoad, med en em astenn a ray heb dale ba heni Karaes, me gred, peusheñvel e vrezhoneg deus an daou all evel ousoc'h. Dege-meret mad eo ar gasetenn bar vro : labourad a rae dija heniennnoù da zastum ha da embann kontadennoù ha kanaouennoù bar Vro Dardoup (Plonewez hag ar C'hastell-Newez) ; en taol-mañ o deus laket ar maerioù ha pennoù bras ar vro deus o zu. Assantiñ a raont kasi toud da sikour ha da « vennigañ » ar Gasetenn (nemet-hag asened e vefent evel maer Pou-laouen, a zo « eneb », ha penn-da-benn...).

Setu, kement ha reiñ deoc'h ur skwer, danvez an tamm kentañ :

TU an HUELGOAD :

Y. ar Gak, deus ar Fouilhez, a gen-nig an abadenn.

Job Kahut, deus ar Fouilhez iwe, a gont « Paotr Job ».

Ar Rous ha Dilasser a gan un ton dañs-tro pe gavotenn.

F. 'n Andrew, maer Skrignag, a gomz deus e barros ;

Re gozh Plouie hag o « C'hlub », An

Itron Kemener deus Berrien, ha d'echuiñ, Yann Tomas deus Bola-seg, a gan « Son ar Mezvier ».

TU ar C'HASTELL NEWEZ :

Yann Moulin a zispleg danvez ar Vro Dardoup.

An Itron Citharel a gan « Son ar Bloawezh Mad ».

G. Caro, deus Plonevez, a gont « Tro ar Barres ».

Per Coquil, deus Koloreg, a gan ur ganaouenn.

An Itron Floc'h, deus Sant-Waseg, a gont ur rimodell.

Tud deus ar C'hastell-Newez a gomz diwar-benn ar SICAMOB eno.

Paotred « Skloumoù Glas » Spezed a gont o « zroioù » o c'hoari bolotenn ba Brest, ha d'achuiñ, sonerezh « Hilar Carhaisienne ».

Danvez fonnus, ha brezhoneg mad hag aes da gompren, disklipt evel a faot, gant tud a-vod o klask delc'her o renk dirag ar mikro ! Daou rummad tud a blijo an traou-se dehe, 'nes kontañ ar re ema o mouezh e-barzh ar vouest... : ar re yaouank, stank awalc'h, a boagn da zeskiñ ar yezh (ur c'hant bennag etre skolioù Kreis-Breizh), hag ar re gozh a gar ar brezhoneg hag a gavo plijadur o selaou tud a anavezont ha traou klewet gwechall. C'hoant o deus ar re gentañ da zeskiñ, hag amzer o deus ar re all da gelenn. Ase ema ar jeu. Ha n'eus ket med an dud etre an daou oad na gavint ket amzer na plijadur gant traou sort-se moarvad. Er mod-se ema kont !

Espar ar sort kasetenn-se eta, da'm soñj. N'eus ket med un dra da rebech dehi : daoust ma vez gwerzhet peb kasetenn d'ar pris a goust kasimant, ker e vo kavet gant kalz tud, abalamour ar re-se eo just awalc'h ar re yaouank a vez berr an arc'hant gante, hag ar re gozh a gustum lakad o zam-mig « glaou » ba traou all ewid an dra-se... Ya, petra ri, gis-se ema ar jeu !

Chañs vad da **Gasetenn ar Menez** koulskoude, hag eürusted da badoud.

F. Favereau

KEMENNADENN

**gant komite-stourm studierion
war ar c'heltieg Skol-Veur
Roazon II**

Studierion ha kelennerion eus kevrenn ar c'heltieg Skol-Veur Breizh Uhel (Roazoh) zo bet ganto ur vodadeg veur d'ar yaou 29 a vis Genveur.

P'emeur gant bloawezh 3 « Skrid-diazez Sewenadurel Breizh », e vez gwelet n'ez eus ket c'hoazh Aotregezh Vrezhoneg ebed, ewiti da vezañ goulennet hag adgoulennet abaoe 10 vloaz.

Ne fell ket d'ar gouarnamant eta e ve stummet da vad ar gelennerion vrezhoneg. Skol vrezhoneg a vez graet gant kelennerien eo o micher kelenn traoù all : petra a ve da lared diwarbenn ur skol vatematik a ve graet gant ur c'helenner war ar saosneg ?

Pessort fiziañs kaoud er gouarnamant pa oa daou ziplot ha n'eus ket ken anezo er bloaz-mañ : diw vestroniezh ?

Gwall vihanig eo an arc'hant ahendall, ken n'heller ket ober skol da vad : ne wel ket ar studierion liw eus an arc'hant a vez red kaoud da lakaad al labourva war ar yezhoù da vont en-dro.

Enkreset kàer eo ar studierion o soñjal e vefed o vont da dennañ ar brezhoneg er-maes eus Skol-Veur Breizh Uhel.

Setu e c'houlennont groñs :

— e ve adsavet an diplomoù a zo 'paoues bezañ lamet,

— e ve anavezet an aotregezh vrezhoneg a zo bet goulennet gant Kusul ar Skol-Veur, med nac'het gant ar gouarnamant : paneveti ne vo ket tu da grouiñ postoù war ar brezhoneg.

Savet ez eus bet ur c'homite-stourm diwar ar vodadeg veur, ha mennet mad eo d'ober bec'h betek penn.

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Renner : Ronan Huon

komanant : 50 L - Studierion : 35 L
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diazezet gant Yann Sohier,
bodet ennañ skolaerion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur
skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez - 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

KRONIKENN AR SKIANTOÙ

Laser pe lazher

Goude disoloadur ar radioaktivelezh, o doa ijinet skrivagnerien skiant faltasi implij ar fenomen-se ewid ober bombennoù. Ha gwraet 'oa bet fent dioute. Koulskoude, un toullad bloawezhioù warlerc'h, e voe taolet ar vombenn atomik gentañ war ger Hiroshima er Japon.

Ugent vloaz so bremañ eo bet disoloet perzhioù fisikel ar gouloù LASER (eus ar saosneg : **Light Amplifier by Stimulated Emission of Radiation**). Amañ adarre 'oa bet lavaret krenn ne vije biken possibl implij al laser evel un arm, transformiñ ur bann gouloù en doare ul luc'hedenn distruj.

Ha koulskoude... Broioù galloudeg ar bed, ar Stadoù Unanet, an Unvaniezh Soviedel, ha memes Bro-C'hall ha Bro-Saos, ema ar broioù-se en soñj kempenn laserioù ewid skoñ an eil gant eben.

Ul laser zo un ardivink a embann ur skin gouloù koherant kreñv tre. Ar gouloù a vez o sklerijennañ ahanomp, an heni a zeu eus an heol pe eus al lampoù ordinal, zo ur gouloù « en disurzh » : fotonoù a beb sort frekañsoù dehe, o'n em astenn war n'eus forzh pessort tu. Er c'hontrefed, bez' ez eo ar gouloù laser ur gouloù « urzhiet » : bez o devez an oll fotonoù ar memes frekañs (lavaret 'vez eh int monokromatik), ha loc'hañ 'raont war ar memes tu. Kompleks awalc'h eo an doare da gaoud ur sort gouloù (displeget e vez gant ar Mekanik Kwantek), med ar pezh a zo talvoudus da venegiñ eo ez eus un energiezh kreñv tre en bann moan ar gouloù koherant o tont e-maes eus genoù ul laser. Gouest eo ar bihannañ laserioù da lakaad un den da zont dall en berr amzer. Bez' e c'hell ar re greñvañ teuziñ metalioù ha mein.

Da lavared eo ne c'helle ket pennoù bras an armeoù chom diseblant dirag perzhioù dreistordinal ur sort gouloù. Ha n'int ket chomet moarvad. Seizh vloaz so ema an arme amerikan o soursial eus al laserioù. Deuet eo a-benn dija da zistruj missilioù telekomandet war nij, a-drugarez d'ur c'hanol-laser a 400 kilowatt galloud kontinu. Kad eo moarvad ar Sovietiked d'ober kemendall. Ha n'eo ket achu. Ema an Amerikaned war-nes kempenn laserioù fluor-deuteriom oc'h embann gouloù koherant 2200 kilowatt galloud kontinu. Douget e vo ar c'hanolioù-laser gant satelitoù an

avionoù, pe neuse e vefont staliet war an douar pe war ul lestr, hag e vo o fal dreistoll distruj satelitoù ha missilioù an enebour. Evel weler, n'eus harz ebed d'an « araokaad » war dachenn ar binwioù marw ha bresel. A-benn un toullad bloawezhioù ne vo ket kén faltasi ar c'hrogadoù dre taolioù laser a c'heller gweled en ur film evel « Bresel ar Stered ».

Geriaoueg vihan

skiant-faltasi : science fiction
perzh fisikel : propriété physique
bann gouloù : faisceau lumineux
embann : émettre, émission
koherant : cohérent
refraktel : réfractaire
retinenn : rétine
telekemenn : télécommunications
keleier : amañ e ster zo « informations » en ster fisikel ar ger.

Eürusamant memestra e kaver implijoù o tennañ muioc'h d'ar peuc'h eus perzhioù dibar ar gouloù laser. Servijoud a ra muioc'h mui er mikro-vetalouriezh hag en elektronik d'ober pezhioù munud tre ; gant ur skin gouloù laser e teuer a-benn da deuziñ danvezioù ha metalioù refraktel (evel an tungsten), da didroc'hañ ha da soudañ anezo en un doare ressis tre. Ar medissine-rezh iwe en deus kavet e gont, ha dreistoll ar mikro-surjianerezh : ma c'hell ur skin laser lakaad dall un den, e c'hell iwe adsoudañ ur retinenn dispeget ha resteurel d'an den ur gwel normal. An oberadenn

JEAN-FRANÇOIS KEMENER BA PARIS

'Benn ar sadorn 28 a vis Meurzh e teuio J.-F. Kemener da ganañ e ilis « Saint-Julien-le-Pauvre » (5^d arondissamant, metro « Saint-Michel »). Da 9e nos e krogo an abadenn. 30 L ewid mont e-barzh ; med 20 L hebkén 'wid ar re na labouront ket (tud dilabour, war o leve, studierion...).

Ur bochad gwerzhioù ha sonioù deus trede pladenn Jean-François a vo klewet en nos-se. Reoù all 'vo klewet iwe n'int ket bet embannet war bladennnoù. E fin an abadenn e vo gwerzhet ar bladenn newez-se.

Gant Skol an Emsav Paris 'vo aaset an traou.

ne ra droug ebed, hag ouzhpenn-se e vez kasset da benn en un nebeudig sekondennoù. Muioc'h mui iwe e talvez al laserioù da stourm ouzh ar yoc'hennoù kanser, ha memes da lazhañ anehe. Bez' ez eus un teknik all hag a hay kalz war-raog dindan berr amzer, a drugarez d'ar gouloù laser : an telekemenn. Dre e frekañs uhel tre, e c'hell ur wagenn c'houloù dougen kalz muioc'h a « geleier » eged ur wagenn radio. Med bez' ez eus kudennoù, an heni bouesussañ o vezañ euvradur ar gouloù dre an atmosferenn. An diskoulm vo, moarvad, implij fibrennoù optikel (fardoù gwer moan tre) ewid levianañ ar gouloù laser eus ur poent d'un all.

Al laser neuse : ul lazher, pe un ardivink a beuc'h ? An eil hag egile kasisur. N'eo ket ar wech kentañ, siwazh, ma vez dihetet an enklask skiantel eus e bal, hag a zo gouzoud hirroc'h diwarbenn ar bed a zo tro-dro deomp, ha gwellaad stad mabden.

Yann-Ber Montreer

Gwenedeg...

Arlene eh eus bet embannet ged **Meriadeg Herrieu**, hag a zo mab da **Loeiz Herrieu**, ar « barzh-labourer » (1879-1953), ur pikol levr : « Le breton parlé », ewid deskiñ gwenedeg. Beleg eo **Meriadeg Herrieu**, é chom e porzh-person **Kervignag** ; àr ar maesoù ema **Kervignag**, tost awalc'h d' **An Henbont**, ha d' **An Oriant** iwe. Red eo anzav en e oui **Meriadeg Herrieu** brezhoneg afesson, hag en e levr e kaver ar gwellañ gwenedeg a fehe boud... Dre m'ema bet savet ged ur beleg, eh eus e-barzh « Le breton parlé » meur a bennad é selled douzh ar vuhez kristen ha douzh lesenn an Ilis : n' heller ket henn rebechiñ dehoñ. Lod neoazh o dehe kavet gwell pennadoù muioc'h nebtu marse, é voned ged kredennoù an oll, heb stokiñ douzh heni anehe. Moullet zo bet 5 000 skwerenn ag al levr newez-se : marse ema bras un tammig an niver-se, pa soñjer eh eus iwe levroù arall da zeskiñ brezhoneg, ha mem da zeskiñ KLT ha gwenedeg àr-un-dro (pe unan anehe hebkén). Kalz ne vern : ul labour dispar en deus gwraet **Meriadeg Herrieu** ase...

Goude-se, e lec'h chomel da ziskuizh, en deus kroget **Meriadeg**

TRO VREIZH STIVELL EWID DIWAN

Abaoe troiad UDB e 1978, n'eo ket bet klewet alies **Alan Stivell** o kanañ hag o soniñ, e Breizh, nag e lec'h all kennebeud. Goude bezañ bet gwraet berzh meur a vloawezh e peb lec'h, en deus kavet mad ober un tamm ehan, dezañ da achuiñ e **Sinfonienn Geltieg**. Med arru e oa poent dezañ kregiñ da vont war raog en-dro.

Abaoe deg vloaz en deus kaset da benn c'hoantoù e yaouankis : gwraet en deus ar peb gwellañ ewid adsevel ar musik brezhoneg, en ur lakaad anezañ da vezañ war zigor e-keñver an amzer-vremañ hag e-keñver ar sewenadurioù all. E hunan, tamm-ha-tamm, en deus skrivet an ton eus e sinfonienn, hag en deus staget outañ ar son, ahanta, ar c'homzoù a felle dezañ displegañ d'e genvrois ha da dud ar bed oll. Diwar gement-se oll eo bet savet e sinfonienn gantañ.

Muioc'h a frankis en deus hiziw **Alan** ewid mont pelloc'h gant e vusik ha tostaad douzh e balioù sewenadurel ha politikel. Bremañ pa 'z eus bet gwerzhet ouzhpenn daou vilion a skwerennoù eus e unneg pladenn gantañ, e c'hello **Stivell** bezañ dieupoc'h e-keñver ar « show-bis », hag ez eo

anavezet gant al lodenn vrassañ deus an dud e Breizh hag er broioù all.

Hag e talc'h da vont war-raog. Dont a ray ur bladenn newez er-maes gantañ e fin an hañv, just araog mont da Baris, e **Bobino**, epad ur mis, e dibenn 1981, hag ober un droiad er Frañs hag er bed a-bezh e 1982. Mont a ray da reiñ da c'houzoud d'an oll petra eo Breizh, pessort tud eo ar Vretoned hag ar stad m'ema enni hor sewenadur hag hor musik. Ewitañ, ez eo hor sewenadur heni an amzer dazont, o roiñ o zalvoudegezh d'an dud heni-hag-heni, d'ar vro, d'ar frankis ha d'ar faltasi.

Med araog kement-se e fell dezañ ober un dro Vreizh. Rag bez 'ez eus anezañ iwe ur stourmer, c'hoant dezañ sikour da lakaad pobl Vreizh en he sav. Epad ur prantad en deus bet aon gweled an traou o vont war fallaad. Med hiziw ez eus eus afer **Plogoñv**, hag eus youl ar Vretoned c'hoant dezo bewañ en o sav. Ewel tud dieub. Bez 'ez eus iwe eus **Diwan**, hag en deus kroget da saveteiñ ar brezhoneg. Un dra a-boues bras eo **Diwan** ewid **Stivell**, rag, ewitañ iwe, « heb brezhoneg Breizh ebed ». Un dra splann eo ewitañ kement-mañ : ma vez laosket o yezh da verwel gant ar Vretoned, e teuo poues ar galleg, pe heni ar saosneg, da vezañ ponnerroc'h-ponnerañ, ha ganto mod-bewañ ar C'hallaoued pe ar Saoson, hag e vo achu gant Breizh.

Ewid saveteiñ o yezh, ez eo poent d'ar Vretoned en em unaniñ war antachenoù a sell outi. War dachenn ar politik e vo red lakaad oll strolladoù an tu kleiz — heb leuskel heni ebed agostez — da genlabourad assambles ewid kemer ar galloud e Breizh ha sevel ur Stad ewid pobl Vreizh. Ewid ar yezh ez eo heñvel : ma 'z eo a-boues delc'her da zistagadur ha da boues-mouezh kement kornad brezhoneg a zo, ez eo red memestra boasañ an dud da lenn hag o lakaad d'en em gompren kenetreso. Labour ar pellgomz, ar pellwel, ar c'hasetennoù hag ar skol eo se...

Ema **Stivell** eta o vont da gregiñ

gant e dro Vreizh. Ewid **Diwan** er wech-mañ. Dont a ray gant e bemp musissian da c'hoari pennadoù newez, ha reoù all koshoc'h, e-barzh salioù bihan. E-barzh deg kêr eus Breizh e vo tu da zont d'e glewed : felloud a ra dezañ lavared d'ar Vretoned en em gannañ ewid Breizh, ewid o frankis, o sewenadur hag o yezh.

Diwan

Gwenedeg...

Herrieu ged ul labour arall, ha newez so ema daet er maes e z« **Dictionnaire français-breton (vanne-tais)** ». N'eus netra diaessoc'h eged troiñ galleg e brezhoneg, ha nag a skridoù divalaw a vez lennet, blas ar c'hozh galleg warne : mankoud a ra d'an eskern disec'het-se eneñv ar yezh, gwad ha nerzh ar brezhoneg yac'h. Diaes bras eo iwe moarvad sevel ur geriadur galleg-brezhoneg, dreistoll pa ne c'heller ket roiñ ur bochad frasennoù-skwer heb tewaad al levr a galz. Daousto dehoñ boud ul levr bihan awalc'h a vent ged e zaou-gant pajennad, e kennig geriadur **M. Herrieu** ur brezhoneg reizh penn-da-benn, muioc'h poblel eged teknikel, gwir eo, med é tegass àr wel dalbez perzhioù mad ar yezh. M'ho peus **tout (toutes, tous)** da droiñ e brezhoneg, ne faota ket moned re fon-nabl : ur bajennad leun en deus lakaet **M. Herrieu** en e levr a-zivoud ar gerioù bihan-se, ken treitour a-wezhioù ma ne oui ket mad unan plegoù don ar yezh.

Kavet e vez an daou levr da breniñ e ti **Meriadeg Herrieu**, 4 ru Keranna, 56700 KERVIGNAG.

Billig Biban

TI-KRAMPOUEZH

SNACK

Krampouezh - Sistr - Chouchen
Kig ha farz ha soubenn d'ar gwener
 65, r. Commandant-Drogou Kerinou - 29200 Brest

TROIAD STIVELL

D'ar yaou 19 a vis Meurzh : e « ti ar Bobl », Sant-Naser
 D'ar gwener 20 : e « sal ar Gouelioù », Foujera.
 D'ar sadorn 21 : e « poles an Arzoù », Gwened.
 D'ar sul 22 : en « Teatr », Pondi.
 D'ar lun 23 : er « PAC », Brest.
 D'ar meurzh 24 : en « Teatr », Montroules.
 D'ar merc'her 25 : e « sal ar Cité », Roazon.
 D'ar yaou 26 : e « CAC », Konk-Kernew.
 D'ar gwener 27 : e « sal Kergos », Gwengamp.
 D'ar sadorn 28 : en « Auditorium », Naoned.

FOL 22

(Kemennadenn kaset gant F.O.L. Sant-Brieg).

Kelenn brezhoneg ? Ur staj e Lokemo epad vakañsoù Pask...

Kelenn ur yezh n'eo ket un dra aaset. Kelenn brezhoneg a vez diaessoc'h c'hoazh alies, abalamour ma ne vez ket stummet an dud a ra wardro ar c'hente-lioù brezhoneg.

Se zo kaos e vo aaset ur staj diwar-benn pedagogiezh ar brezhoneg gant Fédération des Œuvres Laïques Aodoù an Hanternos. Digor e vo ar staj-se d'an oll re a ra wardro kentelioù brezhoneg ; er skol pe e lec'h all.

Labouret e vo war veur a dra... Tud eus an diavaes a deuio da gaoseal diwarbenn tra pe dra. Aaset e vo ar staj e « Skol-Lien » Lokemo (école de voile), adaleg al lun 6 a vis Ebrel betek ar gwener 10 a vis Ebrel. Pris ar staj : 480 L. (gant al lojeis). Ewid gouzoud hirroc'h, pellgomz d'an FOL : (96)94.16.08.

NOMENOE... TELE

Mis Gwengolo 1941. Ne ouian ket pe heoliet pe goumouleg e voe ar mis-mañ en ur bed du awalc'h an ebr anehoñ ataw ; ur mitiniad, e tegassas paotr al lizherioù din ur pikol pakad, hag e-barzh e kavis ur braw a levr « Nomenoe... oe », kenniget din ged ma mamm. Ul levr kàer, moullet aketus ha skeudennet ged un den, Peron, ne oa ket e vicher da zeskiñ getoñ.

Nag ur blijadur 'm boe ged an oberenn-mañ, hag a zo, àr-un-dro, ur farsadenn, ur barzhonég, ur gentel istor ha zokén ur brederiadenn.

Ya, c'hoarzhed 'm eus douzh he lenn, ha tenerraet eo bet ma c'halon é klewed Isidor é tivis ged al laboussed pe ged an tousseg, é klewed ar foeter-hent é hunvreal ged an Awen. Hag e lâren da'm Sant : « Siwazh, na pegen laouen e vehe bet Jakes Riou é weled e levr moullet en un doare ken kempenn ! Ha siwazh iwe, ped Breton a c'hello lenn un oberenn ken dispar. Soñjit : 319 skwerenn hebkén a voe moullet ! (Ha me neuse é sevel hag é c'hoari sketchoù tennet a-ziàr levroù an abad Henoù, ged paotred ha merc'hed an « amikaliou » laik, 'barzh un ti-skol a pa vese tu, en ur c'harri bennag d'ar liessañ). Ya, en amzer-se a dristidigezh, e sklerijennas « Nomenoe-oe » ma buhez èl ur barr-heol. Hag e komprenis kentel al levr : an dud, dre vras, al lod muiañ anehe ataw, ne raont foutre kàer ged ar « vammvro » kabestret. Debriñ, deverral, gober o micher, setu o freder. Hag er blé 1941, kredit-me, 'barzh an Egzagon ne oa ket ur bochad tud prest da stourm douzh an enebour ewid dieubiñ ar vro.

STUDIAÑ « NOMINOE-OE ! »

« Skrivet ez eus bet en niv. 130 POBL VREIZH (mis C'hwevrer 1981) diwarbenn « **Nominoe-oe !** ». Ur pennad mad ha dedennus da lenn, evel meur a bennad kavet war b/POBL VREIZH.

Ur pezh c'hoariet en un doare plijus ha fromus eo « **Nominoe-oe !** » e gwirionez, gant **Goulc'han Kervella** kentañ c'hoariet.

Eveljust, n'eo ket aes tre intent anezañ ragtal.

Setu perag e kemenner d'ar re o deus c'hoant e studiañ, assambles ganeomp, e vo « **Nominoe-oe !** » war renk ar studia-dennou a vo gwraet en « **Ti an Oll** » an **Harteloire**, Brest, adaleg ar merc'her 18 a vis C'hwevrer, da 18^h-30. Ar levr a-bezh a vo studiet.

Kerdoncuf, 11, rue Duruy, 29200 BREST »

Ur gentel arall a gomprenis : an dud dister an heni eo a vez prest da verwel ewid o bro... Neoazh soudarded ne 'm boa ket o gwelet c'hoazh.

O gweled a ris ewid gwir en hañv 1941 àr dalbenn An Oriant pa 'z aen da glask ar re c'hloaset àr dachennoù-emgann Losteng pe Santes-Elen. Ya, breselerion ken paour ha ken truilheg èl ar re 'm eus gwelet àr skramm an tele newez so — ken na rae an dud a-fesson « paw pilhot » anehe.

Ne oa ket tud divlam anehe, sur, ma oant dinec'h. Ma ne làerent ket anduilhennoù èl Isidor, int a garge àr ar gwin kozh kavet 'barzh kawioù pitaoded ar vourc'h. Tud vunud 'lâran deoc'h, ar werin, prest d'en em ganniñ ha da verwel, n'eo ket ewid ar banniel triliw pe ar c'homunism, med ewid dieubiñ o bro, boud arre tud libr da voned ha da zoned da beb lec'h, e peb amzer ha nepas boud kasset èl chatal da labourad d'an Alamagn.

Ha mar o deus tud yaouank c'hoant da vinc'hoarzhin a pa gomzan a « **Liberte** », en o alian stard da voned pe da Santiago er Chili, pe da Wilnus en Estonia. Goude-se n'o do ket mui c'hoant da vinc'hoarzhin.

Ar vreselerion-se, gwelet en-dro ganin àr ar skramm tele, daou-ugent vlé àrlerc'h, eh on bet fromet gete.

Tenniñ diàr al levr ur pezh-c'hoari : kasset ema bet da vad ar glaoustre.

Farsus ha fromus àr-un-dro ar c'hoarietion : disochet o deus en ur lakaad o ijin hag o c'halon ; ha me, c'hoariour gwezharall, nend in ket da glask ur c'hwennenn bennag dehe en o chaochoù a-zivoud an dra-mañ-dra.

Ya, ur mestr skrivagnour ema bet Jakes Riou.

Ya, paotred ar Vro Bagan zo anehe komediancherion ag ar choas.

Ha marse hor pobl, pobl Vreizh nend eo ket ken dister èl ma kredehe tud so.

Sten Kidna

FOL 29

STAJ MONITOURIEN HAG ANIMATOURIEN

E-berzh ar vakañsoù Pask, e vo dalc'het ur staj rannvroel diwyezhez (brezhonég-galleg) gant an F.O.L. Penn ar Bed, etre ar 5 hag an 10 a vis Ebrel e Pont 'n Abad.

Degemeret e vo ennañ monitourien kreisennoù vakañsoù pe animatourien kevredigezhioù kenvreuriel d'an F.O.L. Gwraet e vo war dro ar mod da dommañ ar vugale douzh ar brezhonég ; penaos tostaad gante douzh sewenadur ar vro ; ha pessort kanaouennoù, c'hoarioù, dañsoù ha sportchoù zo tu da zeskiñ dehe.

Pris ar staj : 750 F (koñtet rond an traoù).

Titouroù pe enskrivadurioù gant :

R. KERAMPRAN, Servij sewenadurel, F.O.L. 27, straed Dixmude, B.P. 255 - 29271 BREST CEDEX - Pellg : 02.18.47 ; 01.10.46.

**LENNIT
POBL VREIZH**

LIZHEROÙ

Kenvrois ker !

Gant aked 'm eus lennet pennad-stur niverenn diwezañ POBL VREIZH (heni mis C'hwevrer 1981 eta) diwarbenn an impalaerelezh c'hall. O vezañ m'on bet o veajiñ en Afrika « c'halleger », newezig so, ne c'hellan nemed bezañ a-du ganeoc'h.

En **Aodoù-an-Olifant** on bet dreistoll — un tammig ivez er **Volta-Uhellañ** — ha souezhet on bet o weloud pegen stard eo c'hoazh al liammoù etre ar broioù-hont ha Bro-C'hall, goude 20 bloawezh dishualded : gwir satelloù Bro-C'hall int e gwirionez !

Gallaoued a gaver e peb lec'h : 60 000 anezo zo o chom en **Aodoù-an-Olifant** (ur vro vihan awalc'h, 6 pe 7 milion a dud o chom enni), heb kontañ ar re, niverus awalc'h, na zeuont nemet ewid un nebeud sizhun-wezhioù pe viswezhioù ; ar stal vihan-nañ, an davar vihan-nañ e kêr **Abidjan** ha zokén e kêrioù all, ez eus e penn anezo ur Gall pe ur C'halles, gant ur bern Morianed oc'h ober al labour eveljust !

Yezh ofissiel an diw vro-hont eo ar galleg, n'eus yezh skrivet nemetañ. Gwir eo e e vefe diaes da dud **Aodoù-an-Olifant** ober un dibab a-zoare e-toues an 50 yezh a vez komzet en o

bro, sañset. Koulskoude ez eus ur yezh, a vez graet « djoula » (da lavarout eo « marc'hadour ») anezi, a seblant bezañ implijet war un dachenn ec'hon awalc'h er **Mali**, e Kornog ar **Volta-Uhellañ** hag en Hanternos **Aodoù-an-Olifant**. Ma, klasket 'm eus kavout ur geriadur anezi en **Abidjan** ; ne 'm eus bet hen ebed ! Soñjet 'm eus neuse 'm boa klasket evelse ur geriadur brezhoneg en ur gêr vihan a Vreizh-Isel, un ugent vloaz so bennag, en aner : gwellaet eo bet an traoù ganeomp abaoe, war ar poent-se d'an nebeutañ !

Dont a ra al levrioù-skol, an oll anezo, eus Bro-C'hall (Nathan, Hachette, hag al...) ; darn anezo zo heñvel-mik ouzh ar re a vez implijet e Bro-C'hall, nemed al levrioù istor ha douaroniezh : ne gredan ket e ve kelennet c'hoazh « nos ancêtres les Gaulois » er broioù-hont ; doareoù soutilloc'h zo bremañ gant an impalaerelezh c'hall !

Evelse e vez bras-kenañ leweson Vro-C'hall war ar pennoù bras : an oll anezo o deus graet o studioù enni ; alies e teuont d'ober beajoù-studi, a blij dezo kalz ! Unan 'm eus gwelet zokén a zeu da dremen e vakañsoù e Paris.

E daouarn Kornogis ema ekonomiezh ar broioù-hont, evel ma c'hellit krediñ ; ar C'hallaoued avad n'emaint ket o hunan war an dachenn-se : Alamaned ar C'hornog, Italianed, Belgis ha Kanadis (gallegerien darn anezo

evel ma ousoc'h) eo o c'heveserien ! Hag ar Japanis eveljust ! Daoust ma n'eus ket bet kavet a uraniom c'hoazh en diw vro-hont, ez eus kalz aferioù strujus da ober enno, en **Aodoù-an-Olifant** d'an nebeutañ, rag kalz paourroc'h eo ar **Volta-Uhellañ** : tu zo da werzhañ n'eus forzh petra, ar c'herrañ possubl, zokén ma n'o deus ket ezomm anezañ ha ma n'ousont ket petra ober gantañ ; en ul labouradeg 'm eus gwelet evelse ur c'heflusker alaman o chom en ur c'horn lous, en e vouest, abaoe daou vloaz !

Tier uhel newez-flamm, evel e **Manhattan**, ez eus e kreis-kêr **Abidjan** (ewid an tiez-bank, an ostalerioù bras, ar c'hompagnunezhioù kirri-nij, servijoù ar gouarnamant, an ti-kêr...) med, nepell ahano ema ar reuseudien o lojañ e lochennoù dister pe dindan an amzer (n'eo ket ken braw ha ma kreder alies : tomm eo, med glaw abuilh a ra alies).

Al lu gall erfin zo e peb lec'h, adreñv al luoù broadel : en **Abidjan** 'm eus gwelet listri-bresel gall war eor er porzh ha zokén ur c'harr-samm gant harzlammerien c'hall merket warnañ « Transport d'enfants », ar pezh a brou pegen diasezet mad emaint er broioù-hont.

V.K., Toulouse

STAJ BREZHONEG

Emaer o sevel ur staj ewid deskiñ kaoseal brezhoneg : e **Lokmazhe**, parres **An Drenneg**, damdost da **b/Plabenneg** eh em gavo ar stajidi. N'eo ket e-barzh ur skol eo e vo gwraet ar staj, med en ur labourad (adsevel ur voger vein tro-dro d'ur chapel ha kempenn ur stêr a vo gwraet).

Pris ar staj : 100 lur.

Kregiñ 'raio d'al lun 30 a vis Meurzh da 10^h, hag achuiñ d'ar sadorn 4 a vis Ebrel.

Ewid dont, pe gouzoud hirroc'h, skrivañ da :

F. JESTIN, Kerivinoc, Ar Wourc'h-Wenn, 29212 PLABENNEG.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran monet e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin : Da gass en-dro

(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

LIZHEROÙ

« Kasset e vez POBL VREIZH ewid netra d'ar soudarded ». Ha d'an enebourien a goustiañs a ra daou vloaz heb bezañ paeet, daoust ha ne vefe ket possubl kass dezo POBL VREIZH ewid netra iwe (hag henn skrivañ er gelaouenn) ? Setu perag e c'houlennan diganeoc'h hag eñv ne vefe ket tu din paeañ 10 L komanant nemedken kehidi ha ma vin enebour a goustiañs (...)

Ma gourc'hemennou ewid bezañ embannet ar pennad-kaos gant **J. Kil-livere** a zo enebour a goustiañs « in-soumis ».

N'on ket aet me betek an insoumission, abalamour ma ne felle ket din koll ma labour dindan Stad, med n'eo ket ewid se e soñj din ez eo reizh ober daou vloaz servij sivil.

Ur bern traou zo da vezañ lavaret diwarbenn an enebouriezh a goustiañs, ha dreistoll diwarbenn ar pezh a vez kenniget gant an enebourien (an « défense civile non-violente », da skwer).

Ha difennet e vez ar poblañsoù gant an arme ?...

Daoust hag e vefec'h kountant e kassfen deoc'h ur pennad diwarbenn ar gudenn-se ?

Ho trugarekaad a ran en araog.

A wir galon ganeoc'h, ha bloawezh mad deoc'h... memes mod.

Y.P.

Kasset e vo POBL VREIZH ewid netra d'ar re a zo er stad meneget amañ uhelloc'h. Ha bez' e c'hellor moarvad embann ar pennad ema e soñj Y.P. kass deomp. « Moarvad » a lavaromp memestra, rag da ziwall zo na vefe sellet douzh ur pennad sort-se evel unañ oc'h ober bruderezh ewid an enebouriezh a goustiañs. Gwechall e c'houlenne ar Vretoned chom e Breizh evel soudarded ; bremañ e c'houlenn lod anezho chom heb deskiñ lazhañ. Gourc'hemennou d'an dud kaloneg-se, a gemer poan ha doan ewid kass war-raog mennos ar peuc'h etre ar pobloù, ha n'eo ket heni ar bresel.

POBL VREIZH

Laouen on bet o lenn ar pennad savet diwarbenn **Imbourc'h** e-barzh POBL VREIZH. N'on ket a-du eveljust gant kement tra displeget ennañ (da skwer, ne gredan ket e c'heller komz eus kendalc'h ur vroad pa goll homañ he yezh pe he relijion : ganet e vez broadoù newez ; moarvad e c'heller empennañ ur Vreizh varksad, med ur vro disheñvel diouzh an heni a zo bet betek hiziw e vo ; ha se zo gwir, eveljust, diwarbenn oll vroadoù Europa).

Ahendall, red e vefe resisañ en deus **Youenn Olier** embannet ur studiaden e brezhoneg diwarbenn **Conolly**, e-barzh **Al Liamm**, deg pe bemzeg vloaz so (a gav din, red e vefe gwiriañ). Aset eo bet ar studiadenne-se diwar ul levr iwerzhoneg.

Ahendall 'm eus embannet, e-barzh **Istor an Emsav**, ur stagadenn da **Imbourc'h** a zo bet moullet e 1973, un hir a studiaden diwarbenn **Emil Masson** (40 pajennad ; me gav din eo homañ ar studiaden hirrañ embannet diwarbenn ar skrivagner-se e brezhoneg, pe e galleg zoken moarvad). Se ewid lavaroud n'on ket un dispriser eus ar sokialourion, ewidon da zisteurel a-grenn ar varksouriezh he hunan (med **Emil Masson** ne oa ket marksour kennebeud).

Tu a vefe da lakaad un tammig notenn e-barzh POBL VREIZH diwarbenn se martese.

Youenn Olier, Roazon

BODADEG GANT KEVREDAD UDB PARIS

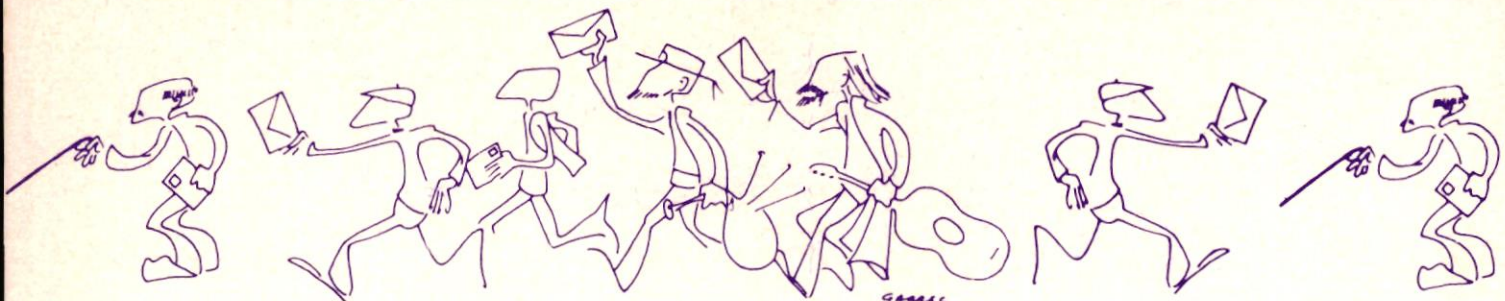
D'ar sadorn 21 a vis Meurzh, etre 19^h ha 21^h 30, er « Mission bretonne », 22, rue Delambre, e Paris, e vo ur voadeg gant Kevredad UDB Paris

— da gentañ, film diapo, ha divis diwarbenn istor ar strollad ;
— da eil, divis gant **Herri Gourmelen**, e karg eus Aferioù Diavaes ar strollad, war an danvez : « Perag e c'heller lared ez eo Breizh ur c'holoni bepred ? »

Eveljust ez eus tu, ha setu gwraet.

Ewid Emil Masson, n'ousomp ket hag-eñv eo studiaden Youenn Olier an heni hirrañ bet embannet e brezhoneg diwarbenn ar skrivagner-se, med an heni hirrañ en oll n'eo ket ; rag ul levr a-bezh zo bet moullet e galleg e 1972 (Paris, Maspéro) : *Emile Breton, Les Bretons et le socialisme*. N'eo ket possubl n'en defe ket Youenn Olier klewet hanw anezañ. N'eo ket abalamour eo skrivet e galleg eo e tleer henn skarzhañ. Ul levr a-boues eo hemañ, zoken ewid un emsaver katolik penn-kil-ha-troad evel Youenn Olier. Selaouomp ur wech c'hoazh mouezh Emil Masson : « Traditionnellement, c'est l'Eglise et les partis réactionnaires qui ont sauvé du naufrage total cette précieuse épave de notre arche sacrée : la langue bretonne. On ne peut nier qu'ils n'y aient trouvé leur intérêt : des dialectes bretons, ils ont fait des barrières aux idées avancées (...). Ce pacte de la langue et de la réaction porte maintenant le plus grand préjudice à la langue aux yeux des jeunes générations ouvrières, car les partis avancés : républicains, libres-penseurs, socialistes, etc... n'ont pas hésité à le dénoncer, et ils ne cessent de déclarer que la langue bretonne n'est qu'une « langue de curés », la langue de l'obscurantisme. Si (...) la langue doit disparaître (...), la perte sera irréparable à tous, et la faute en reviendra d'une part à l'Eglise et à la réaction, coupables d'avoir obstinément tenté de garder le monopole d'une langue nationale, et d'autre part aux partis avancés de les avoir laissé faire » (p. 240).

Dre chañs c'hoazh, e c'heller empennañ ur Vreizh all estreged katolik ! Mes perag tremen eus « katolik » da v« marksad » ? Perag tremen e-gis-se eus un Ilis d'un Ilis all ? Ur wech c'hoazh, plass zo e Breizh ewid Bretoned dezo kredennoù liessort, ken war an dachenn relijiel, filosofikel, ken war an dachenn bolitikel... Mes daoust hag ur « gredenn » eo ur politikerezh ? Daoust hag-eñv stourm ewid roiñ he frankis, hec'h emrenezh da Vreizh zo ur gredenn ? Ur pal, ya. Pas ur gredenn. Eveljust ez

eo diasezet ar vrogarouriezh war ur garantez. Daoust hag-eñv ez eo ar garantez ur gredenn ? N'eo ket. Un tan-diabarzh eo, ul lusk o kass mab-den war-raog.

Pessort « kendalc'h » eo heni hor broad-ni ? Unan o viroud pizh an elfennoù istorel anezi ? Ar yezh a bado, mechañs, daoust ma c'heller bezañ broadelour breizhad heb komz brezhoneg (med red eo e vefe meur a vroadelour all o c'houzoud ar yezh hag o tifenn anezi, beteg e metoù ur strollad politikel breizheg rik). Ar relijion gatolik ? Dre zegouez eo eo bet liammet ar vroadelezh, ar yezh (e Breizh-Isel), hag ar feiz katolik. Ne c'heller ket, hiziw an deiz, miroud an Dreinded Santel-se. Bez e c'hello Youyou kompren kement-mañ : e deroù an Ilis e savas bec'h etre Pêr ha Paol, Yudewien a orin o daou. Pêr a felle dezañ e vefe amdroc'het ar gristenion newez. Paol a dalas outañ. Hag ez eas ar maout gantañ. Heñvel awalc'h eo ar jeu ganeomp : bez' e c'heller bezañ brogarour breizhad heb bezañ katolik devod, na zoken katolik tamm ebed. Daoust ma c'heller bezañ katolik ha broadelour. Bez' e c'heller c'hoazh bezañ brogarour breizhad heb komz brezhoneg. Forzh pegen pouesus eo ar yezh ewidomp, n'eo ket ar perzh nemetañ eus hor broadelezh. Pe neuse e vo skarzhet 99% eus ar Vretoned er-maes eus hor mamm santel an Ilis vrezhoneg. Bez' ez eo ar yezh UN diasez, pas AN diasez nemetañ. Setu e c'hell ar vroadelezh chom en he sav anezi he hunan : e Bro-Euskadi, n'eus nemed un 20% bennag a Euskaris o c'houzoud euskareg. Eveljust ez eo ar yezh, dre m'eo bet an trevadennour o klask distruj anezi, ur simant o liammañ tud ur vroad, mes ur simant dre ma 'z eo ur referañs, muioc'h eged n'eo ur benweg an oll oc'h ober gantañ. Ur yezh heskinet zo un arouez eus ur bobl nac'het. Ewid ar relijion gatolik, ne c'heller ket, e Breizh ataw da vihanñ, lava-red kementall.

Hiziw an deiz ez eus muioc'h hanw eus ur Vreizh newez da sevel eged eus kendalc'her gant ar stumm kozh anezi. Bez' ez eo c'hoazh ar bre-

zhoneg, ewid un darnig, benweg an darempredoù pemdezieg. En diavaes eus ar restig-se, e weler ar galleg o c'hoari e vestr e peb lec'h. Ha koulskoude diwar ar galleg-se eo e teu brogarourion yaouank da adkavout o bro. Lod a zesko brezhoneg ; an darn vrasañ a chomo heb ober. Hag e talc'hint da vezañ brogarourion, ha re dâer a-wechoù. Arabad ober eus ar brezhoneg ur c'harm-hud ; al lodenn vrasañ eus ar vrezhonegerien n'o deus istim ebed ewid ar yezh a gomzont (bez' e c'heller o c'hompren), ha n'int ket brogarourion kennebeud. Setu ase petra eo bezañ trevadennet...

Ahanta ! Poent eo lakaad un termen d'ar sarmon-mañ. Ral a wech e vez konvertisset tud gant sarmonioù !

POBL VREIZH

Ressewet 'm eus POBL VREIZH. Setu ur gelaouenn n'eo ket diaes din kompren, setu erfin ur yezh a anavan. Daoust hag-eñv eh eus kalz tud a Vro-Gwened ewid skriv enni meur a wezh ?

Kl. Le Ruyet, Enes-Arzh

Ur blijadur eo bet ewid skipailh POBL VREIZH ressew an tamm lizherig-mañ ag an Arzh : ni 'soñje-ni e oa marw-mik ar brezhoneg eno... Arzh, Arzh, enesenn gâer, e-tal he c'hoar Isenac'h : doned a ra beteg en-

nomp a-zoc'his douster ar Mor Bihan, klouar an dour anehoñ, stank an inisigi ennoñ, ken niverus el deziou ar blé, el ma vez lâret. Arzh, kawell ar barzh Joubious, oberour « Doue ha mam bro », kawell Dreano iwe, ar chaloni Mahe, e nizeh ; eno iwe en deus bewet A.F. Rio, gwall chouan, gwir eo, mes pezh un den ! Da driwec'h vlé ema-eñv e-mesk bandennad « Skolidi Gwened », en em savet a-eneb da Napoleon pa oa daet hemañ en-dro da Frañs, achapet ag Enes-Elb, ewid boud ar mestr epad « kant dewezh » arre : Rio hag e gen-« kant dewezh » arre : Rio hag e genskolidi a vreselas neuse ewid « o » roue ; meur a unan anehe a voe gloaset ha mem lazhet. Paourkaezh Bretoned ! Dalbezhañ e soursial ag interestoù ar re 'rall. Gwir eo, marse, e soñje da Rio e oa e tifenn « korf hag eneñv Breizh » eñv iwe, el Kalloc'h kant vlé ar e lerc'h...

Trugarez vras d'hor c'homananter ag an Arzh, an heni namaetoñ moarvad. Nann, nend eus ket ur bochad tud ar Vro Gwened ewid skriv ar/b POBL VREIZH. Ar an niverenn-mañ a-wael e vo kavet ur pennad skrivet ged Sten Kidna, ur brogarour gris e vlew un tammig marse, mes tener e galon dalbezhañ. En Alrae ema Sten Kidna e chom.

POBL VREIZH

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L (1)
Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

Ur politikerezh null !

Ema seizhvedad Giscard o vont da achuiñ. Hir eo seizh vloaz, ha pa soñjer e c'hellfe Giscard mont e-barzh ewid seizh vloaz all, ez eus peadra da vezañ ouzhpenn badaouet, dreistoll pa seller eus ar seizh vloaz tremenet, e-keñver Breizh...

Setu amañ ur vro, hor bro, m'eo bet pewarc'hementet — pedost — an dilabour enni ; ur vro kollet ganti an industrioù a oa anezo re ar vro a-gozh : ar friturioù ar gwiaderezh, ar stalioù boteier-ler ; hag an usinioù bet savet newez 'oa er vro ewid sunañ labour ar vicherourien ha kreskiñ profit paotred an arc'hant bras, int-i iwe zo bet serret, bremañ p'eo deuet ar grisenn, ha p'o deus labourerien Vreizh roet trawalc'h eus o foan ewid kaoud ur pae dister.

Setu amañ ur vro brudet gwechall al labour-douar anezi hag o koll hiziv he finwidigezh hag ar plassoù-labour stank a zeue diwar ar c'hounidegezh : emae o skarzhañ al labour-douar e gis ma oa kent, en hanw ul lesenn rust ha didruez, heni ar produiñ dirollet... Ne vez ket pedet mui sent kozh ar vro : distroadet int bet, ha deuet eo Santès Produktivite da gemer o flass. Ema ar santes-se o kemenn d'al labourer-douar krenn e dachenn lonkañ an heni bihan ; an heni bras hag ec'hon e dachenn n'eus ennañ nemed ur c'hoant kennebeud : he brassaad c'hoazh diwargoust lodenn an heni krenn, a yay neuse da vihan, ha goude-se da netra... Breizh, bro ar mor, bew-buhezeg he ferzhier-mor gwechall, stank ar besketaerien enne, e weler anezi o koll ar binwidigezh-se iwe ; ema-hi bremañ o poaniañ ewid miroud nad afe da ged ewid mad ur vicher ken kozh hag hor bro : ar pesketaerezh. Breizh ur vro glas ar mor a weler en-dro dezi, glas ha lirzhin ar parkeier hag ar c'hoajoù anezi, hag a vez gwelet ar mareoù du o tont an eil warlerc'h egile d'he saotrañ, hag ema bremañ an nukleel o klask dont, war ar marc'had ; an arme, avad, hag an douristelevh, a zalc'h da grignad ar vro ingal...

Aes eo lakaad ar bec'h war ar grisenn ha neuse embann ez eo rust an amzer. Med n'eo ket war an tu-se an heni e vo kavet ar wirionez. Giscard hag e re eo a zo kaos m'eo aet an traoù war fallaad kement-se ewid Breizh. Rag Giscard eo, muioc'h c'hoazh eged de Gaulle ha Pompidou en o amzer, an heni en deus termenet ewid peb heni eus « rannvroioù » ar Frañs ur perzh ressis ha rik. Epad seizh vloaz eo bet adkempennet ekonomiezh ar Frañs, ewid lakaad anezi da vezañ heñvel ouzh ar skwer amerikan. Dalc'hmad, ingal, en un doare pervezh ha rik, en desped ma oa an doare-se froudennus da weled, ez eo bet treuskasset : ar produiñ warzu broioù an Trede-Bed, an diorren eus ar produoù e Frañs, war an nebeud tachennoù bew an esporthañ enne, ha dister enne iwe an ezomm a labourerien. D'an dud en oad da labourad, ne vez kenniget nemed an dilabour, med un dilabour kempennet ha ficher-käer eus an diavaes, a-drugarez d'ar yalc'hadoù-dilabour hag a lak an dud da chom sioul evel loened gouez doñvaet. Ewid ar rannvroioù pell diouzh ar c'hreis ez eus bet kavet beb a « c'halwidigezh », ouzh o lakaad war ar riblenn muioc'h c'hoazh : dinerzhet muioc'h c'hoazh, mad ewid an nukleel, an arme, ar vakañsoù, gant ma vo miret enne o zamm liw-estren ; Breizh, muioc'h trevadennet eged biskoazh.

Seizh vloaz so ema Giscard o ren hag en deus gwasket war Vreizh dibaoues. Pa vez gwraet ar gont, ne weler nemed kiladennoù : disterraet ar plassoù-labour, aet da get, pedost, industrielezh ar vro, saotret an natur, ar yezh o vont da werel. Krennet eo bet, a-youl-käer, ar perzhioù-se eus hor personelezh. Kavet 'n deus Giscard mewelien dre amañ e-leizh ; emaint ase dalc'hmad, chass doñv evel Lombard, Guichard, Becam, chass droug evel Bonnet ha Guermeur. Chass-stag ha chass-douar, chass-red ha chass-deñved, chass-porzha ha chass-loullig, emaint ase, o harzhal e Breizh ewid o mestr, chass fur oc'h ober o chass-demesell kerkent ha ma vez stlapet un tamm askorn dezo da grignad eus pondalez Paris. Pessort politikerezh eo hennezh ? Heni

chass, pe heni tud pewarzroadeg, heni pennoù bras an tu dehoù, heni pennoù bras an tu kleiz gall iwe : petra bennag m'eo ar re-mañ onestoc'h, ez aont en ur rusañ o botoù koad, hag e chomont heb gweled perzhioù liessort kudenn Vreizh.

Petra ober neuse ? Klask un tammig spi e-barzh kuchennad ar paperachoù mouezherezh ? N'eo ket Barre an heni a deurvezo selled douzh Breizh, rag eñv e hunan n'eo ket ewid nac'h eo chomet dister ar postañ abaoe m'ema e penn an traoù. Ma 'z aomp war nij gant hor spered en tu all d'ar mor, e kavimp Reagan c'hoant dezañ ober eus ar bed a-bezh ur far-west ma c'heller tennañ ha lazhañ : gantañ eo degouezet an tu dehoù kozh, rust ha rog, e penn ar Stadoù Unanet. Hag en deus c'hoant Chirac kerzhed war e roudoù...

Pa sellomp douzh an tu kleiz gall neuse, nag a draou dibarfed ha distabil ! Ema Rocard a-du gant un « tamm » nukleel. Pas e Plogoñv ? N'eo ket sklaer. Ema ar PS a-eneb d'ar gapitalouriezh, heb bezañ a-du gant ar « broadelañ ». Hag ar PCF ? A-du gant an etrevroadelouriezh, mes oc'h ober gwalldaolioù a-eneb d'an divroidi. N'eo ket braw. Mont a ra an dud skuizh gant ur politikerezh sort-se, hag a-benn ar fin e teuont da vezañ heuged, hag e kassont ar re a vew diwarnañ da sutal brulu. Diwar gwanidigezh an tu kleiz gall, eh adapt an tu dehoù un tamm braw a nerzh... Petra 'ma labourerien Vreizh o klask a-benn ar fin ? Emaint o klask labour, emaint o c'houlenn ma vefe aessaet ha gwellaet dezo o buhez pemdezieg, emaint o c'houlenn ma vefe roet he chañs da Vreizh, dezi da adkavout un tamm lañs ekonomikel, emaint o c'houlenn ar peb retañ e-keñver o faeoù, emaint o klask gweled un tamm istim ewid o yezh hag o c'hultur ; petra eo an oll draouse, ma n'eo ket ar sokialouriezh ? Hag an dra-se n'eo ket mont a-du gant un den, un doare-ober, ur mennos hag a chomje en diavaes eus Breizh.

Ar pezh a vennomp eo dres ar pezh a harz Giscard doutañ, ha setu perag, er mis a zeu, ez eo red dimp-ni iwe mired douzh ar presidant kozh a vont e-barzh endro. Penaos ? En ur votiñ war an tu kleiz, hag heb terminal, en eil tro ar botadegoù-presidant. Hag araog an dro gentañ, mont dezi gant ur stourmad enebñ hag a zo ar c'hontrel bew eus un emzalc'h mont a-du gant n'eus forzh piw.

Abalamour d'ur sistem degemeret mad gant ar pewar strollad politikel bras, ema lakaet an UDB, evel meur a strollad politikel all n'int ket null koulskoude, en diavaes eus ar stourmad ewid ar botadegoù-presidant : goulenn a ra zoken lod eus ar pewar strollad politikel bras digant o isili dilennet chom heb roiñ o sinatur ewid neb kandidat n'eo ket heni o strollad. Ahendall, en desped d'un taol-essa, n'eur ket deuet a-benn da lakaad da vont war renk ur c'handidat hebkén ewid pobloù ar Vro C'hwec'hkogn hag ewid an TOM-DOM. Ne fell ket d'an UDB ober van da gretaad pelloc'h disunvaniezh an tu kleiz gall o vont war washaad dalc'hmad ; ahendall, en ur c'houlenn digant hec'h isili hag hec'h aduerion votiñ war an tu kleiz en eil tro, e tiskouez awalc'h e fell dezi roiñ lamm d'an tu dehoù. Mes anad eo dezi iwe ne gont an dro gentañ ewid ar strolladoù nemed evel doare d'ober ar gont eus ar mouezhioù o vont war an hanw-mañ-hanw ; soñjal a ra dezi penaos, en ur gempenn war an dachenn he stourmad-enebñ douzh Giscard, e laka-hi war wel kudennoù gwirion labourerien Vreizh. Setu perag, bodet e Montroules d'ar 15 a vis C'hwevrer, en deus diviset Burew Politikel Unvaniezh Demokratel Breizh GERWEL AR VRETONED DA VOTIÑ GWENN, PE DA CHOM HEB VOTIÑ EN DRO GENTAÑ, HA DA VOTIÑ WAR AN TU KLEIZ EN EIL TRO.

UDB